

Konkurrensen i Sverige 2018

a tel Betaltjänstmarknaden

RAPPORT 2018:1

Utdrag

Det här dokumentet innehåller ett utdrag ur Konkurrensverkets rapport Konkurrensen i Sverige (rapportserie 2018:1).

Du kan läsa hela rapporten på vår webbplats

<http://www.konkurrensverket.se/publikationer/konkurrensen-i-sverige-2018/>

12 Betaltjänstmarknaden

När det möjliggjordes att betala genom telefonsamtal fick vi fler välgörenhetsgalor i TV, vilket illustrerar hur nya betaltjänster kan påverka samhälls- och näringslivet och inte bara banksektorn. Betalningar via telefoner – mobiltelefoner – har vuxit på senare år efter att ha varit ovanliga före den senaste generationens betalningslösningar. Frågan är vilka tjänster som möjliggörs i framtiden, tack vare tekniska och digitala framsteg?

Svenska konsumenter betalar allt fler av sina köp med kort, samtidigt som kontantanvändningen minskar. Detta beror inte minst på den ökade e-handeln. Svenskar använder kortbetalning något mer vid näthandel än våra nordiska grannar. Kortbetalningar förväntas emellertid tappa till förmån för mobila betalningar. Utöver traditionell e-handel är utvecklingen på betaltjänstmarknaden viktig för delningsekonomin. E-handel, delningsekonomi och betaltjänster har stått i fokus för Konkurrensverkets arbete under senare tid.²³¹

Utvecklingen av nya tjänster på detta område har medfört förändrade betalningsmönster och ökade möjligheter för de aktörer som verkar på betaltjänstmarknaden – en marknad som har utvecklats i snabb takt.

²³¹ Se vidare Konkurrensverkets rapport *Konkurrens och tillväxt på digitala marknader* och mer specifikt *Betaltjänstmarknaden i Sverige*. Båda ingår i Konkurrensverkets rapportserie 2017:2 och 2017:7.

12.1 Nya tider, nya konkurrenter

Utöver banker finns en mängd företag som är verksamma inom olika delar av betaltjänstmarknaden. Man kan dela in betaltjänstmarknaden i tre olika lager där de olika företagen är verksamma. Det första lagret är system för processhantering och avveckling (till exempel Bankgiro). Det andra lagret är infrastruktur som syftar till att skapa förutsättningar för effektiva och säkra betalningar (till exempel Bankgiro, kontanthantering och kortsystem). Det tredje lagret är tjänster och applikationer (till exempel kontanter, kort, gireringar och betaltjänster via mobiltelefoner), vilket inkluderar fundament för standardisering och säkerhet.²³²

I teorin kan det finnas konkurrens i samtliga tre lager. I praktiken tenderar dock både det första och andra lagret vara koncentrerade och kännetecknas av olika samarbeten mellan framför allt olika banker.

Kundautentisering är en mycket viktig del av betaltjänstmarknadens funktionssätt. På den svenska marknaden görs autentiseringen i de flesta fall med hjälp av den digitala legitimationen Bank-id. Tillträde till Bank-id är med tanke på tjänstens ställning bland konsumenterna i praktiken mer eller mindre nödvändigt för inträde på bland annat betaltjänstmarknaden i Sverige.

Bank-id är en så kallad tvåsidig affärsmodell med nätverkseffekter, vilket i stora drag innebär att tjänstens användbarhet ökar i takt med antalet användare. I likhet med många andra tvåsidiga affärsmodeller betalar vanligtvis inte konsumenterna för att använda Bank-id vid respektive betalning. Intäkterna kommer i stället från

²³² På engelska benämns dessa lager vanligtvis "settlement layer", "clearing layer" och "scheme layer".

företagen (till exempel tredjepartsaktörer) genom en viss kostnad vid varje autentiseringstillfälle.

Traditionellt sett har man betalat från "sin" bank. Inlåning och betalningar har därigenom suttit ihop och även andra banktjänster har normalt varit kopplade, vilket ofta har setts som en fördel för de aktörer som erbjuder ett fullservicekoncept. Detta var än mer betydelsefullt förr, när ett vittförgrenat kontorsnät var avgörande. Tack vare den teknologiska utvecklingen har detta ändrats, med nya mindre digitala aktörer som vuxit fram inom olika delar av betalningskedjan och som konkurrerar med eller kompletterar befintliga system.

Nya typer av företag kommer in på marknaden och bankerna framstår i allt högre grad som IT-företag. Den så kallade Fin Tech-branschen är växande runt om i världen inte bara i Sverige. Stockholm har i en jämförelse placerats på andra plats bland städer inom EU som attraherat mest kapital till sektorn de senaste åren.²³³ Branschen vittnar om svårigheterna att rekrytera medarbetare.

På EU-nivå har det nya betaltjänstdirektivet, PSD2, implementerats. Syftet med betaltjänstdirektivet är att tredjepartsaktörer ska kunna inträda på marknaden och tillhandahålla betaltjänster eller andra anknyttande tjänster, kontoinformation och så vidare, utan att behöva hålla några bankkonton. Det möjliggör inträde för nya företag som erbjuder samlad kontoinformation från flera banker eller som enbart utför betalningar genom att flytta pengar mellan bankers konton.

²³³ Wesley-James N, Ingram C, Källstrand C, Teigland, R (2015) *Stockholm FinTech – An overview of the FinTech sector in the greater Stockholm region* Handelshögskolan: Stockholm.

12.2 Storbankerna driver utvecklingen, hittills

De stora bankerna har en stark ställning på den svenska betaltjänstmarknaden, även om många nya aktörer har vuxit och successivt tagit andelar under de senaste åren. Bankernas starka ställning beror i stor utsträckning på deras involvering i flera av betalkedjans olika led, bland annat genom samägda tjänster som till exempel Bank-id.

För storbankerna utgör betaltjänsterna en stabil men liten del av intäkterna, drygt 5 procent av rörelseintäkterna. Andra betaltjänstföretag växer snabbt men flertalet är fortfarande små i förhållande till storbankerna. På senare tid har storbankerna ofta sökt samarbete på olika sätt med nya betaltjänstföretag, utöver att de själva försöker utveckla nya betaltjänstkoncept.

Betaltjänstmarknaden karakteriseras överlag av olika typer av samarbeten mellan bankerna om infrastruktur som till exempel Bankomat, Bankgiro och Swish samt de internationella betalkorts-samarbetena Visa och Mastercard. En slutsats som har dragits i en av Konkurrensverkets forskningsrapporter²³⁴ är att infrastruktur-samarbeten ofta är bra när ny teknik och infrastruktur behöver tas fram och växa men att de sett över en längre tid kan få negativa effekter på konkurrensen.

Det har hävdats att en förklaring till att betaltjänstmarknaden har utvecklats snabbt är att den svenska bankmarknaden är koncentrerad. Det går onekligen att hitta exempel på nya koncept som utvecklats i de stora bankernas hägn och det avgörande för konkurrensen är naturligtvis hur dessa sedermera används och om nya aktörer släpps in i infrastrukturen.

²³⁴ Arvidsson, Niklas a.a.

12.3 Tillträde till infrastruktur är viktigt för konkurrensen

Konkurrensverket förväntar sig positiva effekter av det nya betaltjänstdirektivet, PSD2, men det beror i hög grad på hur det nya regelverket kommer att implementeras i Sverige och hur marknaden reagerar. Staten bör underlätta för konsumenterna att köpa tjänster av flera olika aktörer, vilket en effektiv tillämpning av det nya betaltjänstdirektivet kan bidra med.

Det är viktigt att nya aktörer får tillgång till den finansiella infrastrukturen på skäliga villkor särskilt i verksamheter som har stor driftsfördelar eller nätverkseffekter. Betaltjänstmarknaderna hör typiskt sett till dessa. Detta är också utgångspunkten för mycket av det regleringsarbete som sker och betaltjänstmarknaderna utvecklas generellt sett mycket kraftigt och i allt väsentligt på ett positivt sätt.